

A. Konstantinov, mistr

Štičí útok

Útok na krále můžeme vést buď pěšci a figurami, nebo pouze pěšci. V prvním případě se obvykle snažíme pěšcovým nástupem rozrušit kryt nepřátelského krále. Při tom má velký význam charakter pěšcové struktury pozice. Nyní se seznámíme s typovým „štičím útokem“ - průrazem **f4-f5**.

Takový průraz je možný v pozicích s následujícími typickými znaky: Rozložení pěšcových řetězců: *bílý-c3-d4-e5-f4-g3(g4)* - *černý-d5-e6-f7-g6(g7), h5(h6,h7)*.

Kromě toho musíme při organizaci útoku sledovat řadu dalších momentů majících vliv na úspěch operace. Důležitým faktorem pro rozvinutí útoku může být slabost černých polí v táboře soupeře. Těžkosti černého vzrůstají v případě nahromadění jeho figur na dámském křídle, vzdáleném od místa děje. Důležitou roli má také král v centru.

1. Začneme klasickým příkladem z partie **Pilsbery-Lasker** (Norinberk, 1896) V průběhu 100 let se tato partie vyskytla ve všech učebnicích a je studována všemi pokoleními šachistů.

Těžko možno říci o pozici něco lepšího než napsal Lasker : “Černý chce postavit soupeře před obtížný úkol. Prohlédněme si vznikající postavení po 20...S:a3.

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	r	+		♙	k	+	t	(	
7	+	p	+	l	+	p	+		'
6		♞		+	p	+	p	+	&
5	p		+	p	♞		+	p	%
4	n	+		♞	♞		+	\$	
3	v		+	P	♞		+	#	
2		+		+	N	♙	♞	♞	"
1	+	R	+		+	R	♞		!
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

Černý má pěšce navíc a žádné problémy nejsou vidět. Pokud bude bílý otálet, upevní svoji pozici černý tahem Sa3-b4.

Proto si musí bílý počínat energicky. Kde se nachází nejslabší místo v pozici černých? Odpověď - na královském křídle soupeře. A že cesta je k němu je trnitá? Budiž. Překonání obtíží rozhodne o výsledku partie. Nyní proto následují oběti logicky ukazující skryté slabiny strategie černého.“

R.Réti o zkoumané pozici napsal - “Černý má jasnou převahu a pěšce na dámském křídle. Na křídle královském jeho pěšcová struktura e6-f7-g6-h5 vytváří možnost průrazu pro bílého. V pozici krále jsou tedy díry a průraz bílého se může ukázat jako zničující. Na druhé straně měl Pilsbery dostatek smělého, energie i fantazie aby mohl útok úspěšně provést“.

Následovalo: **21.f5** (v daném případě je průraz uskutečňován ve velmi složité situaci) **21...gf**
22.Jf4 h4 (odrážejíc hrozbu Df2-g3-g7)**23.Va1 Se7 24.V:a4** (touto hrozbou odvléká bílý ještě jednu figuru od obrany krále)
24....S:a4 25.Jd:e6 fe 26.J:e6 Sd7

Při ústupu dámy rozhoduje 27.D:f5 ale i odevzdání dámy by nezabránilo porážce.

Mistr Goldin, zkoumající toto postavení hodnotí tah 22...h4 jako chybu. Po 22...Sb4 23.Dg3 Kf8 24.Jg6 fg 25.D:g6 nebo 24.J:d5 h4 25.Df4 Jc3 má černý obranu. Domníváme se, že podobné analýzy jsou nutné pro pochopení pozice, ale nemohou vrhnout žádný stín na Pilsberovy idee. Je nutno ocenit jedinečný vliv této kombinace především na mladé hráče.

2. Druhým příkladem z klasických vzorů je partie Forgac—Tartakower (Petrohrad, 1909)

Nepřerušené pěšcové řetězce vylučují přímé kontakty figur. Centrum je pevně uzavřeno a aktivitu je možné projevit pouze na křídlech: bílý- na královském, černý- na dámském.

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	r	+		+		t	k	+	(
7	+		+	l	♙	♞	♞	♞	'
6		+	n	+	p	+		+	&
5	p		+	p	♞		+		%
4		♞	♞	♞	♞		+		\$
3	+		♞		+	N	♞		#
2	♞	♞	L	♙		+		♞	"
1	+		+		♞	♞	♞		!
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

17.f5! bílý začíná jako první.
17...ef 18.g4!! Znaky k tahům jsou od Tarrasche, který psal:
 „Tahy vynucují výhru hlubokou,

prostě geniální kombinací s obětmi“.

18...fg

Jiné odpovědi situaci černého nezlepší, například. 18...f4 19.D:f4 Se6 20.Jg5 h6 21.Jh7 Vfe8 22.g5, nebo 18...g6 19.gf gf 20.Dh6 f6 21.Kh1! s hrozbou 22.Vg1 a Jh4, nebo 18...f6 19.e6! a ve všech případech vládne bílý silnou iniciativou. **19.Jg5 g6** Po 19...h6 20.Jh7 Vfd8 21.Jf6 Kh8 22.J:d5 získá bílý rozhodující převahu, ale pomocí 20...Dh4 mohl černý získat protihru. **20.Vf6 Kg7 21.Vef1 Se8 22.Df4 Jd8 23.e6 Va6 24.De5 Kh6 25.V1f5 fe 26.Jf7 D:f7 27.Vh5 Kg7 28.V:g6** a následuje matové finále.

V současnosti již nejsou takovéto kombinace příliš vzácné. Je to dáno tím, že šachisté přebírají při studiu hry svých předchůdců ty nejlepší idee. To bude vidět na následujících dvou příkladech:

```

X A B C D E F G H Y
8 + r ♖ k ♜ t (
7 + p + l + p ♗ ♘ '
6 ♟ + p + + &
5 + n + p ♙ + %
4 p ♙ ♙ ♙ + $
3 ♙ + L + N + #
2 + + N + P ♙ "
1 ♞ ♚ Q + R ♜ !
x a b c d e f g h y

```

3.Glek-Temirbajev

(Evpatorie, 1986):

15.f5! e4 16.g4! f4 černý nemůže vzít druhého pěšce kvůli 17.Jg5 **.17.e6!** ještě jeden průraz.**17....fe 18.J:f4 Jc3 19.De1 Je4** k rychlé smrti vede 19...De7 20.Jg6!hg 21.S:g6 Kd8 22.Sg5 **20.S:e4 de 21.D:e4 Sc6 22.D:e6 De7 23.Df5 Df6 24.Dd3 Se7 25.Jh5 Dg6 26.D:g6 hg 27.J:g7 Kf7 28.Je5 Kg8 29.J:g6 Sd6 30.J:h8 K:g7 31.Jf7** černý vzdal

```

X A B C D E F G H Y
8 + r t + k + (
7 + + + p ♟ '
6 ♜ + q + p ♗ &
5 p P + p ♙ + %
4 + p ♙ ♙ P + $
3 + ♞ ♚ + P #
2 + Q + + L + "
1 + + ♞ + K !
x a b c d e f g h y

```

4.Beljavskij-Fagaro (Kijev, 1978) : **42.f5! gf 43.Vf1 fg 44.Vf6 gh** Bílý odevzdal pěše, aby vyčistil cestu svým figurám k nepřátelskému králi. **45.S:h6!** brát dámu nemělo význam **45...Dg4 46.S:h3 D:d4 47.Vg3 Da1 48.Kh2 D:e5 49.V:b6** černý vzdal

5. V partii **Lutikov- Sacharov** (Alma-Ata, 1969) získal bílý po rozrušení centra strašný útok.

```

X A B C D E F G H Y
8 r + q + k + t (
7 + p + l v p + p '
6 p v n + p + p + &
5 + + p P + %
4 + + P + $
3 + N L + W #
2 P P P + + P P "
1 R + + R K !
x a b c d e f g h y

```

16.f5! gf o něco nadějnější bylo 16..ef **17.Dg7 Vf8 18.S:f5!** druhá oběť, kterou nemůže černý přijmout—18...ef 19.J:d5 Sd8 20.Sc5 Se7 21.Jf6 Kd8 22.Sb6 **18...d4 19.S:h7! dc 20.V:f7! V:f7 21.Sg6 J:e5** rychle prohrával černý po 21...Jd8 22.Dg8 Sf8 23.Vf1 **22.D:e5 Dc4 23.S:f7 K:f7 24.Vf1 Kg6 25.Sd4 D:f1 26.K:f1 Vf8 27.Kg1** s rychlou výhrou. tvůrčí hodnota partie vynesla bílému cenu za krásu.

6. Efektivním útokem se završilo střetnutí **Chandler—Vaganjan** (Londýn, 1986)

```

X A B C D E F G H Y
8 + r + k + t (
7 + p + q n p + '
6 p v n + p + p + &
5 + + p P + p %
4 P p P P N $
3 P + L + + #
2 v P + Q + P "
1 + + R R + K !
x a b c d e f g h y

```

19.f5! pozice plně dozněla pro průlom **19...hg 20.fg V:h4 21.gf Kf8 22.Sc1! Jf5** hrozilo zničující 23.Dd2 a 24.Dh6 **23.S:f5 d3** jak se ukazuje, nelze 23...ef 24.e6 Dd6 25.Sf4 De7 26.Dd2! a černý hyne **24.S:d3 g3 25.Dg2! V:h2 26.D:h2 gh 27.Sh6 Ke7 28.Sg6!** opouští tahy prováděné pro zisk času 28.Sg5 atd. **28...Sc7 29.f8D V:f8 30.S:f8 Kd8 31.Vf7 De8 32.Sg7 J:e5 33.Sf6.** černý vzdal.

```

X A B C D E F G H Y
8 t t n + (
7 + + + p n p '
6 + + p N p + &
5 + P p P P %
4 p + l P P P + $
3 + q v K + #
2 p + W + + "
1 + + R + + R !
x a b c d e f g h y

```

7.V ukázce Smyslov-Rubinetti (Malorka, 1970) se vytvořila neobyčejná situace pro organizování průrazu. Král bílého se nachází v centru desky a je nutno přemýšlet o jeho budoucnosti. Slabost černých polí v táboře nepřátelského krále, otevřená linie „h“ a mocné pěšcové centrum umožnily ex-mistru světa provést skvělou kombinaci.

38.f5! ef 39.gf Da3 40.Kf4! zde je král jako v peřince **40...gf 41.V:h7 J:h7 42.Dh2 J:g5 43.Dg3 Kf8 44.D:g5 D:c3 45.e6!** černý vzdal.

```

X A B C D E F G H Y
8 r + + n k t (
7 p + q + p + '
6 n + p + p + &
5 + + p P N p %
4 + p P P P $
3 + P + + Q #
2 + + N + P + "
1 R + + R K !
x a b c d e f g h y

```

8. V partii Fedorov—Feršter (Leningrad, 1969) vedl bílý boj s následujícím scénářem :

- 1) průraz f4-f5 vedl k rozrušení pěšcového krytu krále a vytvoření slabin na křídle (pěšec h5) ,
- 2) zatím začal útok na dámském křídle, kde se ukázalo pasivní umístění černých figur

3) byl proveden úder na slabiny král.křídla

4) jako finále průnik těžkých figur z dámského křídla do pozice černého krále, což vedlo ke katastrofě

21.f5! gf 22. Jf4 Jg7 23.Vfb1! Db7 24.Va5 a6 25.Df3 Dc6 26.Dd1 Jc8 27.Dc1 Je8 28.Da3 Kg7 29.Vc5 Dd7 30.Da5 Va7 31.Vb8 Jc7 32.Da1 Jb5 33. J:h5 V:h5 34.Vc:c8 V:h4 35.Vg8 Kh6 36.Vh8 K:g5 37.Vbg8 černý vzdal

Je nutné si také uvědomit tu důležitou skutečnost, že pěšcový nástup někdy provádíme od vlastního krále v okamžiku, kdy před postupující falangou pěšců se nepřátelský král přemístí na druhou stranu šachovnice (provede rochádu). Tento způsob obrany ve střední hře je dobře znám a často se s ním setkáme. Následující dva příklady na tuto skutečnost poukazují.

```

X A B C D E F G H Y
8 r + + k + t (
7 p n v p + p '
6 n p + p + p + &
5 + + p P + %
4 + P P P + $
3 + + + + #
2 P P N N + P "
1 R v Q + R K !
x a b c d e f g h y

```

9.Konstantinov –Bondarevskij (Krasnodar, 1939)

13.f5

Zde sleduje průraz nejen útočné, ale i obranné cíle. Jestliže se s ním totiž bílý opozdí, bude moci černý po provedení velké rochády sám projevit aktivitu tahem h5

13...gf 14.gf Vg8 15.Kh1 0-0-0

16.f6 Sf8

v případě průrazu se v černém táboře objevily slabí pěšci f7 a h7

17. Jf3 Kb7 18.Se3 Jdb8 19.Vc1

Dd7 20.Dd3 Vh8 21.a3 h5 22.h4

Sh6 23.S:h6 V:h6 24.Vg1 Vf8

25.Vg7 Jc7 26.Jg5 Jc6 (26...Je8

27.Vh7 V:h7 28.D:h7 je výhodné pro bílého)

27.b4 Jd8 28.Jf4 Je8 29.Jg6!

V:g6 30.D:g6 J:g7 31.fg Vg8

32.Dh7 De8 33.b5! završuje

zuzwang 33...Kb8 34.a4 Kb7

35.Vf1?

Boj zakončoval tah 35.Dc2 a po vynuceném 35...Dd7 36.Jh7!

V:g7 37.Jf6 musel černý ukončit odpor. Po tahu v partii se situace zkomplikovala.

10.Konstantinov—Sajgin (Sverdlovsk , 1951)

Pokud získá černý čas na konsolidaci své pozice, bude mít šanci na realizaci svého pěšce navíc. Bílý proto nesmí vyčkávat.

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	+	k	+	t	r	+	(		
7	p	+	l	s	p	p	p	'	
6	+		+	p	+		+	&	
5	w	p	+	p	P	+	N	%	
4	n	+	p	P	P	P	+	\$	
3	+	P	+					#	
2	+	P	v	L	+	P	"		
1	R	+	Q	+	R	+	K	!	
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

17.f5! ef 18.gf S:f5 19.Sg4 g6

20.Jf6 Vd8 chrání pěšce d5, na

20...Vh8 je nepříjemné 21.S:f5)

21.J:g8 V:g8 22.Df3 Dd8

23.Vfb1 začíná trápit protivníka i na druhém křídle.

23...Dd7 24.S:f5 J:f5 25.Sf4 g5

26.Sd2 Jh4 27.Df6 Jb6

28.e6! jJště jeden průraz po

kterém je postavení černého

obtížné.28...fe 29.V:a7! D:a7

30.D:e6 Kb7 31.D:g8 Ka6

32.D:g5 Jg6 33.Va1 Ja4 34.D:d5

Je7 35.Dd6 Ka5

36.Sg5 Db7 37.Kg1 Jd5 38.Sd8

Jb6 39.S:b6 D:b6 40.Db4 Ka6

41.V:a4 ba 42.D:a4 černý vzdal

11. Rozebereme partii Ljubojevič—Meils (Bugojno, 1986), ve které je sice postavení trochu odlišné, ale schéma boje je stejné. Pěšcový průraz vytvořil černému slabiny na královském křídle, nástup se rozvíjel v centru a skončil honbou na krále soupeře na dámském křídle.

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	t	q	+	+	+	(			
7	p	+	p	k	p	+	'		
6	+	r	+	p	+	p	v	&	
5	+	p	P	+	p	%			
4	P	+	P	+	P	P	\$		
3	+	P	+	R	+	Q	+	#	
2	v	+	K	P	+	"			
1	+	+	R	+	+	!			
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

- 24.f5! ef po gf padal pěšec h5
 25.V:d7 D:d7 26.V:d7 K:d7
 27.Dd5 Kc7 28.D:f7 Kb6 29.b4!
 podrývá postavení černého i na
 dámském křídle
 29...Vc7 30.a5 Kb7 31.Dd5 Kc8
 32.Dg8 Kb7 33.a6! černý vzdal.

Zkoumajíc příklady, můžeme konstatovat, že většina případů průrazu f4-f5 se vyskytuje ve francouzské obraně. Je to pochopitelné, neboť charakteristické rozložení pěšců zde vzniká již v zahájení. Existují ale také průrazy uskutečněné v jiných zahájeních (Caro-Kann, Pirc-Ufimcevova, sicilská...), ve kterých jsou předpoklady průrazu vytvářeny v pozdější fázi hry. V průběhu hry je velmi důležité pečlivě sledovat charakteristické příznaky, předcházející průrazu, úspěšně jej připravit a uskutečnit jej.

Následují úkoly pro samostatnou práci.

1. Ukažte cestu k výhře bílého: (3body)

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	sr	+	t	k	+	(			
7	+	l	+	n	v	p	p	p	'
6	p	+	+	+	+	&			
5	+	p	+	+	P	P	%		
4	+	W	p	+	N	P	\$		
3	P	P	+	v	+	#			
2	+	q	+	L	+	+	"		
1	R	+	N	K	R	!			
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

2. Bílý má pěšce navíc a dva aktivní střelce. Jak získá rozhodující převahu? (3body)

X	A	B	C	D	E	F	G	H	Y
8	+		R	+	+	(			
7	+	+	+	p	v	k	'		
6	+	+	+	p	p	&			
5	+	+	+	+	+	%			
4	r	sr	+	L	P	+	\$		
3	+	+	v	P	P	#			
2	+	+	P	+	"				
1	+	+	+	K	!				
x	a	b	c	d	e	f	g	h	y

3. Svým posledním tahem napadl černý dámu. Jak musí bílý reagovat? Uveďte podrobné varianty. (4body)

```

XABCDEFGHIY
8r + l t + k + (
7+ ♣ n + p p p '
6p ♣ p p + + &
5+ + ♠ P + %
4 + P ♠ P + + $
3+ P ♠ + ♣ #
2P ♠ + + P P "
1+ + R + R + K !
x a b c d e f g h y

```

4. Najděte plán zesílení pozice bílého. (5bodů)

```

XABCDEFGHIY
8 ♠ k + l + t (
7p ♣ r + p p '
6P ♣ + p + p &
5♠ + p P + P %
4 + p P P P + $
3+ P ♠ ♠ ♠ #
2 + P + Q + L + "
1R R + + ♠ !
x a b c d e f g h y

```

Další úlohy na procvičení:

V všech pozicích mimo čísla 7 začíná bílý. Hráč na tahu vyhraje.

5.

```

XABCDEFGHIY
8r ♠ + t ♠ (
7+ l ♣ ♣ p p '
6p + + ♠ + &
5+ + P + + %
4 + Q P N + + $
3+ ♠ N L + + #
2P P + + P P "
1+ ♠ R + R !
x a b c d e f g h y

```

6.

```

XABCDEFGHIY
8r + + ♠ t (
7p + q ♠ p p '
6 + p p R p + &
5+ p + n + + %
4 + + + + $
3+ + L + Q + P #
2P + + P P + "
1♠ + R ♠ !
x a b c d e f g h y

```


7.
 XABCDEFGHY
 8 + t t k + (
 7ppp + ppp'
 6 + + + ♣ &
 5+ + + l + %
 4 + L + ♠ + \$
 3+ ♀ + + P #
 2PP ♠ PPK"
 1+ + R + R + !
 x a b c d e f g h y

8.
 XABCDEFGHY
 8r + l + ♣ k (
 7ppp + pp'
 6 + n p t + &
 5+ + + P + %
 4 + L + P + \$
 3+ ♀ + + P #
 2Pv + + P + "
 1+ + RRK !
 x a b c d e f g h y

9.
 XABCDEFGHY
 8 + + r t k + (
 7+ R + p + '
 6p + p + p ♣ &
 5+ p + R + v P %
 4 + + P ♠ + \$
 3P + + Q + #
 2 PP + + + "
 1+ K + + + !
 x a b c d e f g h y

© Z časopisu Šachmaty 9/87

10.
 XABCDEFGHY
 8r + l + t k + (
 7p + v p + p'
 6 + + pp + &
 5♠ + p + %
 4 p ♣ NP + \$
 3+ L + + ♠ #
 2PPP + + PP"
 1R + Q + R + K!
 x a b c d e f g h y

11.
 XABCDEFGHY
 8 k t + t (
 7pp ♣ l + + '
 6 + + Ppp &
 5+ + p + + %
 4P + ♠ p + + \$
 3+ + LR ♀ #
 2 + P v PPP"
 1R + + K !
 x a b c d e f g h y

12.
 XABCDEFGHY
 8r + l + k t + (
 7ppp ♣ p + p'
 6 + + + p + &
 5+ + + + %
 4 + L + P + n + \$
 3♠ P + ♀ #
 2P + + PPP"
 1R + + RK !
 x a b c d e f g h y

Přeložil a upravil Dr.J.Brom.